

Poznań, 28 sierpnia 2023 r.

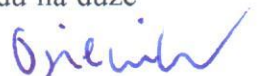
Prof. UAM dr hab. Przemysław Osiewicz
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Michała Harkota
Polityka bezpieczeństwa Izraela w regionie Bliskiego Wschodu

I. Ocena merytoryczna

1. Problem badawczy: podstawowe założenia, hipotezy i pytania badawcze

Tematyka podjęta przez Autora zasługuje na zainteresowanie i jest ważką pod względem naukowym. Mgr Michał Harkot podjął się trudu przeanalizowania polityki bezpieczeństwa Izraela w latach 2010-2021. Wybrane zagadnienie jest bardzo złożone, a prowadzona przez Izrael polityka jest zdeterminowana przez szereg uwarunkowań zarówno o charakterze wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Autor poprawnie je zidentyfikował i szczegółowo przeanalizował w swej pracy, co z pewnością nie było zadaniem łatwym ze względu na duże

rozproszenie źródeł oraz bardzo wysoki stopień upolitycznienia i jednostronności w większości z ogólnodostępnych monografii lub opracowań. Taka analiza wymaga szczególnej uważności oraz sporej dozy krytycyzmu, które pozwalają odróżnić fakty od ich interpretacji przez zainteresowane strony.

Ramy czasowe przyjęte w pracy nie są jednak precyzyjne. Z lektury wstępu nie wynika jednoznacznie czy Autor zamyka analizę polityki zagranicznej Izraela w dniu 13 czerwca 2021 roku, gdy premier Benjamin Netanjahu stracił władzę, czy też w dniu 29 grudnia 2022 roku, gdy ją odzyskał. Ta część pracy wymaga doprecyzowania, zwłaszcza ze względu na istotne zmiany uwarunkowań wewnętrznych, które przypadały na okres funkcjonowania koalicyjnego rządu, współtworzonego głównie przez Nową Prawicę Naftali Bennetta oraz ugrupowanie Jest Przyszłość Yaira Lapida. Z treści pracy wynika, iż Doktorant zamknął analizowany okres w dniu udzielenia wotum zaufania przez Kneset koalicyjnemu rządowi N. Bennetta oraz Y. Lapida w czerwcu 2021 roku.

Mgr Harkot jako główny cel pracy wskazał „przedstawienie istoty oraz specyfiki polityki bezpieczeństwa Izraela w regionie Bliskiego Wschodu” (s. 8). W tym celu podjął się analizy determinant historycznych, politycznych, militarnych, ekonomicznych oraz społecznych. Jako drugi cel wskazał charakterystykę „podstawowych założeń polityki bezpieczeństwa Izraela w regionie Bliskiego Wschodu” (s. 8). W tym przypadku Autor przeanalizował cele o charakterze politycznym, militarnym, ekonomicznym oraz społecznym.

Doktorant sformułował także trzy hipotezy badawcze. Pierwsza hipoteza brzmi następująco: „Odkrycie złóż gazu ziemnego we wschodniej części Morza Śródziemnego, a także podpisanie Porozumień Abrahamowych należą do czynników, które w głównym stopniu umocniły polityczny status Izraela w regionie Bliskiego Wschodu” (s. 9). Druga z hipotez brzmi: „Na skutek wzrostu wewnętrznych napięć, polityka bezpieczeństwa Izraela w coraz większym

stopniu zaczęła odwoływać się do idei nacjonalizmu” (s. 9). Z kolei w hipotezie trzeciej Autor podjął się weryfikacji założenia, iż „na skutek rosnącej roli Izraela w bliskowschodnim kompleksie bezpieczeństwa, znaczenie konfliktu izraelsko-palestyńskiego uległo osłabieniu” (s. 9). Wszystkie wyżej wymienione hipotezy zostały sformułowane prawidłowo i, co istotne, odnoszą się do przyjętych celów pracy. Ponadto, znalazły także swoje odzwierciedlenie w pytaniach badawczych postawionych przez Autora. Mgr Harkot sformułował trzy główne pytania: (1) Czy odkrycie złóż gazu ziemnego we wschodniej części Morza Śródziemnego, a także podpisanie Porozumień Abrahamowych faktycznie zredefiniowało polityczny status Izraela w regionie Bliskiego Wschodu?; (2) Jakie czynniki posiadają decydujący wpływ na realizację przez Izrael polityki bezpieczeństwa państwa w oparciu o ideę nacjonalizmu?; (3) W jaki sposób kształtowana jest zależność pomiędzy konfliktem izraelsko-palestyńskim, a rosnącą pozycją Izraela w bliskowschodnim kompleksie bezpieczeństwa? Wymienione pytania umożliwiły prawidłową weryfikację przyjętych hipotez badawczych, co znalazło swoje odzwierciedlenie zarówno w treści pracy, jak również we wnioskach końcowych. Na uznanie zasługuje prawidłowe wykorzystanie wybranych metod i technik badawczych celem weryfikacji wyżej wymienionych hipotez oraz znalezienia odpowiedzi na postawione pytania badawcze.

2. Struktura rozprawy

Recenzowana rozprawa została podzielona na wstęp, sześć rozdziałów, zakończenie, wykaz źródeł oraz wykaz tabel, map i infografik. Przyjęty przez Autora podział pracy w pełni odpowiada przyjętym standardom w odniesieniu do prac doktorskich. Rozważyłbym jednak zastąpienie „wykazu źródeł” słowem „bibliografia” jako bardziej precyzyjnym.

Orelich

Rozdział pierwszy poświęcony jest istocie polityki bezpieczeństwa państwa. Autor przedstawił w nim pojęcie polityki bezpieczeństwa państwa, a także zakres przedmiotowy tejże. W rozdziale drugim mgr Harkot skoncentrował się na uwarunkowaniach polityki bezpieczeństwa Izraela w regionie Bliskiego Wschodu, ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań historycznych, politycznych, militarnych, ekonomicznych i społecznych.

Rozdział trzeci dotyczy procesu decyzyjnego w ramach polityki bezpieczeństwa Izraela. Obejmuje szczegółową analizę zarówno struktury decyzyjnej, jak również samego procesu decyzyjnego.

Rozdział czwarty rozprawy poświęcony jest celom polityki bezpieczeństwa Izraela w regionie Bliskiego Wschodu. Autor przyjął na potrzeby tego rozdziału typologię przedmiotową, na podstawie której wyróżnił cele polityczne, militarne, ekonomiczne oraz społeczne. W rozdziale piątym znalazła się analiza realizacji polityki bezpieczeństwa Izraela, z uwzględnieniem wymiarów politycznego, militarnego, ekonomicznego oraz społecznego.

Z kolei rozdział szósty, ostatni, zawiera ocenę oraz perspektywy polityki bezpieczeństwa Izraela w regionie Bliskiego Wschodu. Autor dokonał podziału treści na dwa podrozdziały. W pierwszym dokonał wspomnianej oceny, natomiast w drugim podjął się zadania nakreślenia możliwych scenariuszy dalszego rozwoju polityki bezpieczeństwa Izraela.

Zakończenie zawiera wnioski, które wynikają z założeń przyjętych we wstępie oraz treści poszczególnych rozdziałów. Doktorant odniósł się w nim do stopnia weryfikacji trzech hipotez sformułowanych we wstępie pracy.

Strukturę pracy, przyjętą przez Autora, należy uznać za prawidłową i wynikającą z założeń badawczych, zawartych we wstępie. Rozdziały są ze sobą powiązane i tworzą logiczną całość. Co najważniejsze, treść pracy w pełni odpowiada przyjętym założeniom badawczym i służy przede wszystkim weryfikacji trzech hipotez sformułowanych we wstępie.

4

3. Metodologia

W toku pracy nad rozprawą, Doktorant skorzystał z następujących metod badawczych: metoda czynnikowa, metoda decyzyjna, metoda studium przypadku, analiza SWOT, metoda scenariuszy oraz analizy poziomej integracji. W przypadku analizy SWOT, we wstępie zabrakło wyraźnego wskazania, iż nie jest to metoda badawcza, lecz technika badawcza. Autor poprawnie opisał wymienione metody oraz prawidłowo uzasadnił ich wybór i sposób wykorzystania w pracy. Jednakże przed ewentualną publikacją rozprawy w formie książki zalecałbym wzmocnienie tej części wstępu poprzez dodanie odniesień/odsyłaczy do prac metodologicznych uznanych badaczek i badaczy, poświęconych wykorzystanym metodom i technikom badawczym.

II. Ocena formalnej strony pracy

1. Poprawność języka

Praca nie zawiera ani rażących błędów ortograficznych, ani stylistycznych. Język pracy jest poprawny i odpowiada standardom przyjętym w odniesieniu do prac naukowych. Relatywnie niska liczba błędów interpunkcyjnych oraz literowych. Doktorant swobodnie operuje językiem naukowym, praca zawiera relatywnie niską liczbę sformułowań, które można uznać za potoczne. Umiejętnie stosuje pojęcia naukowe właściwe dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

Ojciec

2. Opanowanie techniki pisania pracy

Autor opanował technikę pisania pracy naukowej w stopniu dobrym. Rozprawa została przygotowana w sposób rzetelny. Została napisana zrozumiałym językiem, dzięki czemu jej lektura jest przyjemnością. Narracja jest płynna i logiczna. Widoczne jest doświadczenie Autora w pracy nad tekstami naukowymi. Brak znaczących błędów czy uchybień.

Mgr Michał Harkot poprawnie stosuje pojęcia naukowe. Zauważalna jest dobra znajomość i poprawne stosowanie podstawowych kategorii politologicznych. Przyjęta struktura oraz podział treści zasługują na pozytywną ocenę.

3. Ocena strony edytorskiej

Praca została przygotowana bardzo starannie od strony edytorskiej. Autorowi udało się uniknąć rażących błędów literowych, które często pojawiają się w pracach o podobnej, dużej objętości. Uwaga ta dotyczy zarówno zasadniczego tekstu rozprawy, jak i przypisów. Rozprawa zawiera nieliczne usterki techniczne, które nie mają jednak wpływu na ogólną ocenę pracy oraz komfort czytania.

Praca zawiera siedem tabel, sześć map oraz cztery infografiki, które wzbogacają główny wywód pracy. Wszystkie mapy, tabele i infografiki zamieszczone w pracy zostały także wykazane w odnośnym spisie na jej końcu.

4. Spis rzeczy i odsyłacze

Praca zawiera odsyłacze dolne, które zostały przygotowane w sposób prawidłowy. Ich konstrukcja nie budzi większych zastrzeżeń. Na wyróżnienie zasługuje ich wysoka liczba (aż

Osiemiak

786), która jest dowodem wykorzystania przez Autora szeregu materiałów w toku analizy badawczej, a także jego naukowej rzetelności. Przed ewentualną publikacją rozprawy w formie książkowej proponuję rozważenie zmiany przypisów dolnych na tak zwane przypisy harwardzkie, dzięki czemu Autor będzie mógł zwiększyć potencjalną cytowalność. Niemniej, nie jest to konieczne.

Należy również docenić fakt, iż mgr Michał Harkot zamieścił w pracy wiele przypisów rozszerzających, które wzbogaciły tekst rozprawy oraz stanowią cenne uzupełnienie głównego nurtu narracji. Świadczą one o erudycji oraz doskonałej orientacji w podejmowanej tematyce.

Konstrukcja bibliografii nie budzi większych zastrzeżeń, z wyjątkiem sugestii przedstawionej w dalszej części niniejszej recenzji. Wszystkie publikacje wymienione w przypisach zostały wykazane w bibliografii (wykazie źródeł).

III. Charakterystyka doboru i wykorzystania źródeł

Na szczególne uznanie oraz wysoką ocenę zasługuje podstawa źródłowa pracy, którą stanowią przede wszystkim opracowania i dokumenty. Pozytywna ocena wykorzystanych publikacji odnosi się nie tylko do ich liczby, która jest, nota bene, imponująca, ale przede wszystkim ich wysokiej jakości i wartości poznawczej. Zdecydowaną większość z nich stanowią materiały w języku angielskim, co należy docenić i wyraźnie podkreślić. Autor sięgnął, między innymi, do opracowań i artykułów tak znanych i cenionych badaczek oraz badaczy jak R. Bania, B. Bojarczyk, B. Buzan, E. Cohen, J. Czaputowicz, K. Czornik, K.J. Holsti, J. Kukułka, W. Lippmann, M. Pietraś, Z.J. Pietraś, J. Zając, J. Zdanowski, R. Zięba oraz J. Zych. Sugerowałbym, jeszcze przed ewentualnym opublikowaniem pracy w formie książkowej, wzmocnienie podstawy źródłowej o wybrane prace takich autorek i autorów jak,

7

na przykład, R. Fiedler, M. Lorenc, K.E. Schulze, A. Oz, K. Gebert czy C. Shindler. Nawet jeśli część z ich prac nie odnosi się bezpośrednio do polityki bezpieczeństwa Izraela, zawierają cenne informacje dotyczące rozmaitych uwarunkowań, mających wpływ na ostateczny kształt tejże polityki.

Bibliografia jest wyjątkowo obszerna i zróżnicowana. Autor przyjął następujący podział źródeł: akty prawne i dokumenty; strony internetowe; opracowania naukowe oraz publicystyka. Sugerowałbym zmianę i nowe uszeregowanie wykorzystanych pozycji według następującego porządku: akty prawne i dokumenty; monografie i opracowania; artykuły naukowe; publicystyka oraz materiały internetowe.

Pomimo wymienionych wyżej uwag o charakterze technicznym, bardzo wysoko oceniam pracę włożoną przez mgr. Michała Harkota na etapie kwerendy bibliotecznej oraz selekcji źródeł, a także sposób ich wykorzystania podczas pisania niniejszej pracy doktorskiej. Świadczą one o jego dojrzałości badawczej oraz dobrym przygotowaniu do samodzielnej pracy naukowej.

IV. Wnioski

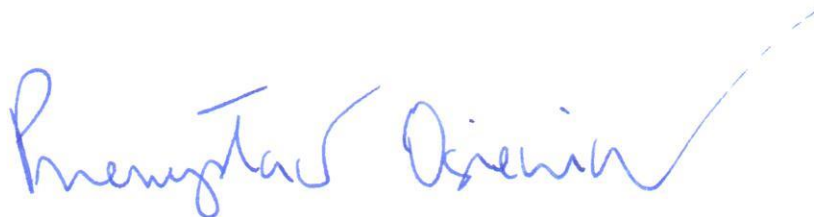
Praca jest bardzo ciekawa po względem poznawczym, a także dobrze przygotowana i napisana pod względem merytorycznym. Wstęp przygotowany prawidłowo. Doktorant wyraźnie określił cele pracy, sformułował trzy hipotezy, przedstawił główne pytania badawcze, a także wskazał zastosowane metody badawcze. Kolejne rozdziały są ze sobą powiązane. Dzięki temu praca jest kompletna i wewnętrznie spójna. Rozdziały są proporcjonalne pod względem objętościowym. Autor umiejętnie i prawidłowo stosuje terminologię naukową. Wywód jest jasny i czytelny. Pracę kończy część poświęcona wnioskom, które zostały

zaprezentowane w sposób zrozumiały i logicznie spójny. Wszelkie uwagi, polemika oraz rekomendacje zawarte w niniejszej recenzji w niczym nie umniejszają wysokiej oceny pracy włożonej przez mgr. Michała Harkota w przygotowanie rozprawy. Każdy z jej elementów, począwszy od strony metodologicznej, a na stronie formalnej kończąc, zasługuje na pozytywną ocenę.

Podsumowując stwierdzam, że rozprawa doktorska autorstwa mgr. Michała Harkota, przygotowywana pod opieką dr hab. Hanny Dumay, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego oraz potwierdza ogólną wiedzę teoretyczną Autora w dyscyplinie nauk o polityce i administracji. Jest także potwierdzeniem umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Recenzowana rozprawa w pełni odpowiada standardom i wymogom wymienionym w Ustawie o Stopniach i Tytułach Naukowych. Jednocześnie wnoszę o dopuszczenie mgr. Michała Harkota do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

prof. UAM dr hab. Przemysław Osiewicz